

İstedadlı alim, təcrübəli müəllim

Beynəlxalq Müəllimlər Günü ərəfəsində onun əzəmətli duruşu, gözəl siması, nurlu çöhrəsi, qayğılı, diqqətli baxışları yenidən gözlərim önündə canlandı. Yaşasaydı, 100 yaşı tamam olacaqdı. Tale ona 87 illik ömür payı ayırdı.

Söhbət görkəmli slavyanşünas alim, filologiya elmləri doktoru, professor, ömrünün 45 ilini Bakı Dövlət Universitetinin Rus ədəbiyyatı tarixi (1984-cü ildən Müasir rus ədəbiyyatı) kafedrasının müdiri işləmiş Əməkdar elm xadimi, Prezident təqaüdcüsü, "Xalqlar dostluğu" və "Şöhrət" ordenləri, 12 medal və Azərbaycan SSR Ali Sovetinin Rəyasət Heyətinin Fəxri Fərmanı ilə təltif olunmuş Seyfulla Əsədullayevdən gedir. O, Azərbaycan elmini, ədəbiyyatşünaslığını keçmiş sovet məkanında və bir çox Avropa ölkələrində ləyaqətlə təmsil etmiş, dərin erudisiyası, səmərəli tədqiqatları və yüksək elmi nəticələrlə filologiya sahəsində zəngin irs qoymuş, layiqli məktəb yaratmışdır.

Seyfulla Qüdrət oğlu Əsədullayev 1924-cü ildə Astara rayonunun Ərçivan kəndində dünyaya göz açmışdır. 1942-ci ildə orta məktəbi bitirib qonşu Şuvi kəndində müəllim işləmiş, 1942-1945-ci illərdə İkinci Dünya müharibəsində cəbhədən-cəbhəyə şanlı döyüş yolu keçmişdir.

Müharibədən qayıtdıqdan sonra 1945-1947-ci illərdə yenidən Astara rayonunda müəllim, internat məktəbinin müdiri vəzifəsində çalışmışdır. 1949-cu ildə M.F.Axundov adına Pedaqoji Dillər İnstitutunu, 1951-ci ildə isə Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunu fərqlənmə diplomu ilə bitirmişdir.

Elmə sonsuz maraq onu M.V.Lomonosov adına Moskva Dövlət Universitetinə aparmış, 1956-1959-cu illərdə universitetin filologiya fakültəsinin rus sovet ədəbiyyatı tarixi kafedrasının aspirantı olmuşdur.

1959-cu ildə aspiranturayı müvəffəqiyyətlə bitirərək "Fyodor Qladkov və 20-ci illər rus ədəbiyyatı" mövzusunda namizədlik dissertasiyasını uğurla müdafiə edib alimlik dərəcəsi almışdır. Keçmiş ittifaqda kifayət qədər tanınmış nəzəriyyəçi-alim L.Timofeyev yetirməsi haqqında belə demişdir: "Bundan sonra 20-ci illər rus ədəbiyyatına və Fyodor Qladkov yaradıcılığına müraciət edən tədqiqatçılar Seyfulla Əsədullayevə istinad etmədən keçinə bilməzlər". Gənc alimin əməyinə verilən yüksək qiymət sonralar ədəbiyyatşünaslıq elminə fundamental əsərlər bəxş edən Seyfulla Əsədullayev tərəfindən özünü doğrultdu.

Elm sahəsində ciddi uğurlara imza atan alim pedaqoji fəaliyyətini davam etdirərək 1966-cı ilədək M.F.Axundov adına Pedaqoji Dillər İnstitutunda müəllim, baş müəllim, dosent, dekan müavini və dekan vəzifələrində çalışmışdır. 1970-ci ildə "Sosialist realizminin tarixiliyi, nəzəriyyəsi və tipologiyası" mövzusunda ədəbiyyat nəzəriyyəsi sahəsində doktorluq dissertasiyasını müdafiə edərək filologiya elmləri doktoru elmi dərəcəsinə al-

mış, 1971-ci ildə isə professor adına layiq görülmüşdür.

Bir məqamı qeyd etmək maraqlı olardı. Keçmiş sovet dönmində rus ədəbiyyatında sosialist realizmi ədəbi cərəyanının bəzən elmi mübahisələr yaradan tarixiliyi, nəzəriyyəsi və tipologiyasının azərbaycanlı alim tərəfindən tutarlı faktlarla işlənməsi o dövrün bəzi rus alimlərini qıcıqlandırmış, SSRİ Ali Attestasiya Komissiyasının Ekspert Şurasının üzvlərindən biri dissertasiya haqqında qərəzli rəy yazmışdır.

SSRİ AAK-nın Rəyasət Heyəti tərəfindən işə yenidən baxılmış, öz elmi konsepsiyasını lakonik və tutarlı faktlarla sübut edən Seyfulla Əsədullayevin 800 səhifəlik dissertasiya işi təsdiq olunmuşdur. Ona qərəzli rəy vermiş alim Ekspert Şurasının üzvlüyündən çıxarılmışdır. Azərbaycanlı alimin bu əsəri həmin dövrdə sosialist realizmi metodunun tədqiqində yeni uğurlu addım idi.

Sosialist realizmi metodunun hərtərəfli araşdırıcısı olan Seyfulla müəllim qeyd edirdi ki, sovet ədəbiyyatı sosialist realizminə əsaslanarsa da bu metod partiya tərəfindən hazırlanmamışdı. O, ictimai-siyasi və fəlsəfi-estetik zərurətdən meydana gəlmişdir, zamanın tələbi idi. Professor Seyfulla Əsədullayevin qənaətinə görə sosialist realizmi həyatdan gələn bir estetik fenomendir, bu metod sovet ədəbiyyatından əvvəl yaranmışdır. Bu, ədəbiyyatşünaslıq elmini yüksək səviyyədə təmsil edən azərbaycanlı alimin çoxlu təzyiqlərə baxmayaraq, növbəti nailiyyəti idi.

Onun elmi yaradıcılıq dairəsi hədsiz dərəcədə geniş olmuşdur. Elmi-tədqiqat işlərində rus ədəbi prosesinə və Azərbaycan ədəbiyyatının tarixi problemlərinə xüsusi yer ayırmışdır. "Zametki o romane", "Fyodor Qladkov", "More jizni i korabli literaturı", "Russkaya klassika i azərbaydjanskaya literatura", "Literatura i sovremennost", "Na rubeje vekov i tısaçetiy" və digər monoqrafiyaları rus ədəbi prosesinə, Azərbaycan ədəbiyyatı tarixinə və Rusiya-Azərbaycan ədəbi əlaqələrinə həsr olunmuş dəyərli, sanballı əsərlərdir.

Müsahibələrinin birində dedi ki, ömrünü elmi tədqiqatlarla yanaşı, sevimli müəllim peşəsinə, tədris işinə həsr etmişdir. Professor Seyfulla Əsədullayev 1959-cu ildən M.F.Axundov adına Pedaqoji Dillər İnstitutunda başladığı elmi-pedaqoji fəaliyyətini ömrünün sonunadək - 2011-ci ilədək Azərbaycan Dövlət Universitetində (indiki Bakı Dövlət Universiteti) kafedra müdiri vəzifəsində davam etdirmişdir.

Seyfulla müəllim 20 monoqrafiya, 4 kitab, bir neçə dərslik və 500-dən artıq sanballı ədəbi-tənqidi məqalənin müəllifi olmuşdur. Onun rəhbərliyi ilə 26 elmlər namizədi, 12 elmlər doktoru hazırlanmışdır. Böyük fəxarət və qürur hissi ilə qeyd etmək istərdim ki, bu böyük alimin rəhbərliyi ilə hazırlanan alimlərin sırasında bu sətirlərin müəllifi də var.

Böyük alim uzun illər Bakı Dövlət Universitetində Azərbaycan dili və Ədəbiyyatı üzrə Dissertasiya Şurasının elmi katibi kimi fəaliyyət göstərmiş, 1980-1990-cı illərdə isə ədəbiyyat nəzəriyyə-

si üzrə elmi dərəcə almaqdan ötrü yaradılmış İxtisaslaşdırılmış Müdafiə Şurasının sədri olmuşdur. S.Əsədullayevin rəhbərliyi ilə Azərbaycan filologiya elminə layiqli töhfələr vermiş İsa Həbibbəyli, Aqil Hacıyev, Asif Hacıyev, Qorxmaz Quliyev, Zeydulla Ağayev, İsmayıl Vəliyev kimi nüfuzlu elm adamları dissertasiya işi müdafiə edərək yüksək elmi ada layiq görülmüşlər.

Seyfulla Əsədullayev istedadlı alim, təcrübəli müəllim, həm də xalqına, dövlətinə sadıq vətənpərvər insan olmuşdur. Ömrünü müqəddəs müəllim peşəsinə həsr edən görkəmli ziyalı ölkənin ictimai-siyasi həyatında da fəal iştirak etmişdir. 1993, 1998 və 2003-cü illərdə keçirilən prezident seçkilərində təbliğat kampaniyasına fəal şəkildə qoşularaq ümummilli liderin uğurlu siyasi kursunu təbliğ etmiş, xalqına, dövlətinə və dövlət başçısına sədaqətini əyani nümayiş etdirmişdir.

"Dövlətçiliyimizin, ictimai-siyasi sabitliyin memarı" adlı məqaləsində ümummilli liderə olan sonsuz hörmət və ehtiramını belə ifadə etmişdir: "Heydər Əliyevin elm və mədəniyyət, təsərrüfatın müxtəlif sahələrinə aid çıxış və nitqlərini diqqətlə dinləmişəm, onu istedadlı bir dövlət xadimi, məharətli natiq, qayğıkeş insan, sədaqətli dost kimi uzun illər müşahidə etmişəm. O, dövlət, siyasət, diplomatiya, xalqın taleyi və gələcəyi ilə bağlı məsələlərdə çox ciddi, prinsipli və bəzən də sərt olduğu halda, şəxsi münasibətlərdə, adamlarla ünsiyyətdə, dostluqda çox sadə və səmimidir. Heydər Əliyev tarixi şəxsiyyətdir. Burada heç bir mübaligə yoxdur. Bu, artıq tarixi faktıdır, bütün dünyada qəbul olunmuş bir həqiqətdir".

Ulu öndərin Azərbaycanda ədəbi prosesin inkişafında xidmətlərini geniş və əhatəli şəkildə tədqiq edən Seyfulla Əsədullayev 2005-ci ildə "Qeydar Aliyev i literaturnıy proses" adlı sanballı kitabı nəşr olunmuşdur. Görkəmli dövlət xadimini, əbədiyaşar lideri haqlı olaraq "ədəbiyyatımızın və incəsənətimizin mahir bilicisi və himayədari" adlandırmışdır.

Seyfulla müəllimin elmi və ictimai fəaliyyəti dövlətimiz tərəfindən yüksək qiymətləndirilmiş, çoxlu orden və medallarla təltif olunmuşdur. S.Əsədullayev nadir alimlərdəndir ki, əməyi "Xalqlar dostluğu" ordeninə layiq görülmüşdür. Ümummilli lider Heydər Əliyev və möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyev tərəfindən "Şöhrət" və "Şərəf" ordenləri ilə də təltif edilmiş, Prezident təqaüdünə və "Azərbaycan Mədəniyyətinin Dostları Fondu"nun təqaüdünə layiq görülmüşdür. Ölkəmizdə yeganə tənqidçi alimlərdəndir ki, UNESCO nəzdində olan Beynəlxalq Ədəbi Tənqidçilər Cəmiyyətinin üzvi olmuşdur.

Kamran KAZIMOV,
Astara Pedaqoji Kollecinin direktoru,
filologiya elmləri doktoru, professor.